

MAGYAR DISZÍTMÉNY.

Tervezte Hollós Károly.

KÜLÖNFÉLÉK.

A magyar iparművészet a párisi kiállításon. Az 1900-iki párisi kiállítás magyarországi XV. csoportja keretébe tartozó összes alcsoportok képviselői és a XII. csoport által a 67–70. sz. alcsoportokra nézve kiküldött elnökök és előadók, *Ráth* György főrendiházi tag elnöklete alatt együttes ülést tartottak, a melyen megállapították azokat az irányelveket, a melyek alapján hazai iparművészetünket a párisi kiállításon legelőnyösebben be lehetne mutatni. Az ülésen erre nézve a következő javaslatban állapodtak meg:

„A XV. csoportban kiállítandó ipari termékek gyűjtésénél és a rendezésére vonatkozó előintézkedéseknél nem a tömeges részvételre, hanem arra helyezendő a főszó, hogy minden egyes kiállítandó tárgy technikai kivitele kifogástalan legyen, s az egyéb tekintetben is a fokozottabb igényeknek megfelelően. Különösen a művészi ipar körébe eső termékekre nézve általános szabályként szem előtt tartandó, hogy azok eredeti, s lehetőleg a magyar díszítési elemek felhasználásával készült művészi becsü tervezetek alapján létesíttessenek, vagyis önálló nemzeti jellegűek legyenek. Lehetőleg mellőzendő tehát más országok műiparára visszavezethető készítmények másolása, vagy imitációja s egyáltalán minden közepes és sablonos készítmény.

Az eddigi tapasztalatok alapján ez csak úgy érhető el, hogyha a művészi irányú termeléssel foglalkozó egyes iparosok és gyárszerű vállalatok teljesen megfelelő eredeti tervekkel maga a kiállítás hivatalos rendezői részéről láttatnak el; vagy pedig a mennyiben saját terveiket kívánják kivinni, kötelesek legyenek, eme terveiket, előleges megbírálás, esetleg kijavítás végett egy teljesen megbízható szakértő bizottságnak bemutatni, annál is inkább, mert különben ki vannak téve annak, hogy tetemes anyagi áldozatokkal készült tárgyaikat, a fentebbi körülmények hiányában, utólag vissza fogják utasítani.

Azonkívül tekintve a műiparnak hazánkban való állását: a más államok hasonlíthatatlanul magasabb színvonalú műiparával szemben némiképp kielégítő eredményre csak úgy számíthatunk, ha a csoport rendezésénél már elejétől kezdve tervszerűleg járunk el.

A javaslatba hozott fentebbi intézkedések azonban korántsem célozzák annak kizárását, hogy az illető műiparos egyénisége akár a tárgy kiválasztására, akár művészi formájára nézve érvényre juthasson

Mindezekből önkényt következik, hogy az eredeti tervek beszerzésével úgy ezeknek, valamint a műiparosok részéről bemutatandó terveknek előleges megbírálásával, nem-

különben a tervező művészek és iparosok közötti kapocs létesítésével egy teljesen megbízható s egyöntetűen eljáró külön központi organumot kell megbizni; s abból az okból is, mivel csak korlátolt számban állanak oly tervező művészek rendelkezésére, kik a kérdésben levő nehéz feladatot sikeresen megoldani képesek, mivel továbbá a csoportbizottságok alakításánál más szempontok voltak irányadók.

Ily központi közegnek, mely a tervek beszerzésével és előleges megbíráásával, illetve az ide vágó összes teendők teljesítésével volna megbízandó, az albizottság teljes meggyőződése szerint legalkalmasabb a magyar iparművészeti társulat, mely a tervező művészek és műiparosok közötti kapcsolat helyreállításán már hosszú évek óta fáradoz s ez irányban a milléniumi kiállítás alkalmából rendezett kollektív kiállítás fényes eredményt mutatott be, és tudunkkal hajlandó e nehéz feladatot elvállalni.

Minthogy pedig, mint említők, e kiállítás műipari részének sikere első sorban is feltétlenül attól függ, hogy a műiparosoknak kiváló eredeti rajzok bocsáttathassanak rendelkezésére, de mert viszonyainknál fogva éppen nem tehető fel, hogy iparosaink az ily rajzok költségeit maguk viseljék, az albizottság feltétlenül szükségesnek tartja, hogy eme rajzoknak, s legalább részben a szükséges modelleknek költségeit a kiállítási alap viselje.

A tervező művészek honoráriumának megállapítása, valamint az e célra engedélyezendő összegek kezelése, önkényt érhetőleg elszámolás terhe alatt, szintén az iparművészeti társulat illető bizottságára volna bizandó, melyet ez okból is a szóba jövő egyes alcsoportok előadóival lehetne kiegészíteni.

Egy másik nem kevésbé fontos előfeltétele a kiállítás műipari része sikerének kétségtelenül az, hogy főleg a kisiparosok számára mennél több egyenes megrendelések kieszközöltesse, a mire nézve az iparművészeti társulat társadalmi úton szintén jó szolgálatokat tehet!

Ezt a javaslatot — értesülésünk szerint — a XV. csoport plénuma egyelőre mellőzte. Nagyon sajnálni való dolognak tartanók, ha e mellőzés végleges volna. Mert általában ismert tény az, hogy iparosaink ízlése nem áll oly fokon, mely fölöslegessé tenné a jóakaró útbaigazítást. De általában mondhatjuk, hogy művészi iparunk még nem eléggé izmosodott, hogy rá ne szorulna a szakavatott vezetésre. Ez a vezetés, a melyről az előző javaslatban szó van, nem akar gyámkodás lenni, hanem önzetlen támogatás ott, ahol tudjuk és ismerjük a fogyatkozást. Ezt pedig eléggé láttuk milléniumi kiállításunk iparművészeti részében. Nem értjük tehát, hogy miért nem fogadta el a XV. csoport plénuma az előbb közölt célszerű javaslatot, a melynek előnyei oly kézzelfoghatók. E helyen megjegyezzük még, hogy az említett ülésen, a mely a javaslat tervét egyhangúlag megállapította, jelen volt Lechner Ödön, Hauszmann Alajos, Alpár Ignác, Meinig Arthur, Marton Alajos, Ruprich Károly, Gelb Manó, Czettel Gyula, és kiválóbb iparosaink közül többen.

*

Az orsz. iparművészeti muzeumból. A gyűjtemények kicsomagolása, csoportosítása és felállítása, mely mult június közepe táján vette kezdetét, naponta reggeltől estig folyik az iparm. muzeumban. E munkálatok az igazgató távolléte alatt is csak annyiban szüneteltek, a mennyiben nem helyeztek el tárgyakat a szekrényekbe, hanem e helyett azoknak tisztogatását eszközölték, miután az építkezés következtében összegyűlt por és egyéb piszok legjavának eltávolítása az összes személyzet megfeszített munkásságát vette igénybe s kellett hogy megtörténjék, még mielőtt a rendezés folytatható lett volna. Az igazgatóság ugyanis nem csak a gondos és tetszetős felállítás, hanem a rend és tisztaság tekintetében is mintaszerű intézetet óhajt a közönségnek bemutatni az ősszel. Eddig a magyar terem mondható befejezettnek, néhány apróbb pótlás leszámításával és az első emeleti csarnokban kiállított holicsi, tatai, Zsolnay-féle agyag munkák felette gazdag sorozata. Most

kerültek sorra a butorok, a XVIII. századbeli s a keleti gyűjtemények, melyek külön-külön osztályokat fognak alkotni, a mennyire a muzeum gazdagságával arányban nem álló, de anyagi eszközök hiányában egyelőre be

látás van arra, hogy több kiváló svéd, norvég és dán művésznek eredeti tervezetei s a tervezetek nyomán készült tárgyak is ki lesznek állítva. Ugyancsak e kiállításra akarja a muzeum igazgatósága megszerezni

VADGESZTENYE.

Grasset: *La Plante* című művéből.

nem szereshető szekrények korlátolt száma ezt megengedi.

*

Az első időszaki kiállítás, a melyet az orsz. m. iparművészeti muzeum a karácsonyi kiállítás után rendezni fog, igen érdekesnek ígérkezik. A kiállításon láthatók lesznek azok az iparművészeti tárgyak, a melyeket a muzeum igazgatója a stockholmi kiállításon vásárolt. Ezen kívül alapos ki-

Emile *Gallé*, a hírneves francia művésznek iparművészeti tervezeteit. Gallé, a hozzá intézett felszólításra, a következő meleghangú levelet intézett a muzeum igazgatójához, a mit elég érdekesnek tartunk, hogy itt közöljük:

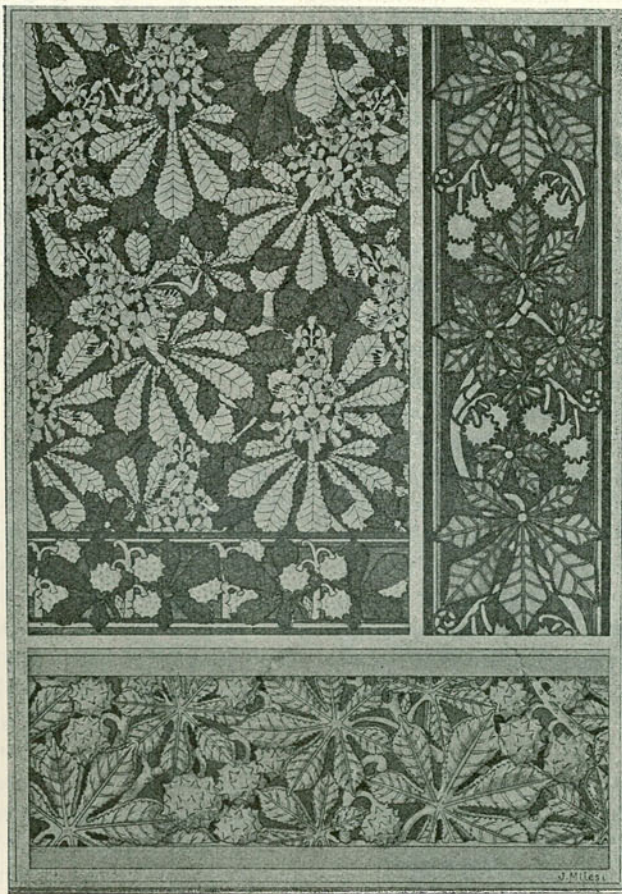
„Tisztelt Igazgató Ur! Sietek köszönetet mondani igen kedves leveléért; el se merném fogadni mindazt, a mit rám nézve hízeltőt tartalmaz, ha nem abból

az országból érkezett volna hozzám, a mely mindig oly rokonszenves volt Franciaország előtt, a nemes eszmékért, a költészetért, a művészetekért és a szabadságért való állandó lelkesedése folytán.

tást egy küldemény feltételeit illetőleg. Reményilem, hogy mindent kedvezően elintézhetünk.

Fogadja stb. stb.“

Emile Gallé.

VADGESZTENYE.

Grasset: *La Plante* című művéből.

Elvileg örömeim megfelelőek óhajlásának; hogy műveim közül néhányat a budapesti Iparműv. Muzeumban kiállítsak. De perceim annyira megszámlálvák és oly rövidre vannak szabva, hogy ily ügyek részleteit rá kell bíznom képviselőinkre. Fel fogom tehát kérni Ausztria-Magyarország és Németországi képviselőmet (Schön, Frankfurt a/Main Kaiserstrasse 38.), hogy kérjen öntől felvilágosí-

A stockholmi kiállítás iparművészeti részének tanulmányozására a vallás és közoktatásügyi m. kir. minister kiküldte *Radisics* Jenőt, az orsz. m. iparművészeti muzeum igazgatóját, a ki útba ejtve Krisztániát és Koppenhágát, a napokban tért vissza. Radisics számos érdekes tárgyat vásárolt az iparművészeti muzeum számára Stockholmban, a melynek kiállítását lapunk legközelebbi számában fogja ismertetni.

Tanári kinevezés. Az orsz. minta-rajziskola és rajztanár-képezdén újabb rendszeresített figurális rajz- és festészeti tanári állásra a vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter *Aggházy* Gyulát, a m. kir. iparművészeti iskola tanárát nevezte ki. Az ilyenképpen megüresedett állást az iparművészeti iskolánál *Pap* Henrikkal töltötte be, a ki az ifjabb művészgeneráció egyik legképzettebb tagja. *Pap* a festészet és az illusztráció mellett a rézkarcolás terén is kiváló sikereket ért el.

*

A Kereskedelmi Múzeum állandó kiállítása, a városligeti nagy iparsarnokban, augusztus hó 5-én nyílt meg. Az ünnepélyes megnyitásra megjelent báró *Dániel Ernő* kereskedelemügyi miniszter s kivüle számos notabilitás. A kiállítás egyes szakmák szerint oszlik csoportokra s beosztása hasonló a millenniumi kiállításéhoz, a mennyiben történeti csoportja is van. A fa-, fém-, agyag- és szövőipari csoportokban számos iparművészeti tárgyat is látunk, a melyek jobbára régi ismerőseink az ezredéves orsz. kiállításról. Feltűnő a fémipari csoportnak szegényessége. A bútorigipari csoportban, a mely általában elég tartalmasnak

ANGOL ÜLŐKE.

A kereskedelmi múzeum kiállításából.

ANGOL KAROSSZÉK.

A kereskedelmi múzeum kiállításából.

mondható, három-négy új szobaberendezés van, a mely az elcsépelet reneszánsz- és barokk cikornyák helyett egyszerű nemes formákat mutat és a faanyag észszerűbb földolgozására való dicséretes törekvéseiről tanuskodik. Mint a kiállítás egyik újdonságát, fel- emlíjük *Thék* Endre zongoráit és pianinóit, amelyek jó szerkezetük mellett, tetszetős kül- sővel birnaks így remélhetőleg konkurenciát csinálnak a bécsi gyártmányoknak. Két fül- kében Chippendale és Sheraton modorában készült butorok vannak, a melyekből néhány szemelvényt e füzetben közlünk. Ezeket a kereskedelmi miniszter Angliában vásárol- tatta oly célból, hogy utánzásra méltó min- tákat adhasson butorasztalosainknak. Nagyon egészséges eszmének tartjuk a szemléltető oktatásnak ezt a módját, a melyből a közön- ség is kiveheti a maga részét. Csak kívá- natos volna, ha a sok drága s csak nagy tehnikai ügyességgel bíró mesterek által elő- állítható mintatárgyak mellett, több egyszerű szerkezetű és kidolgozású *olcsó* bútort hozat- tak volna. Ezekből alig van egy-két darab a vásárolt bútorok között. Pedig éppen abban rejlik bútorigiparunk főbaja, hogy mestereink nem tudnak ízléses és célszerű butorokat *olcsón* előállítani. Ez az, a mit

ANGOL SZALON ASZTALKA.
A kereskedelmi muzeum kiállításából.

első sorban meg kellene tanulniok az angoloktól.

*

A növény az ornamentikában.

Mindinkább terjed az a meggyőződés, hogy elmúlt korszakok stílformáinak használata nem feladata korunk művészi iparának és hogy továbbképzésük, fejlesztésük is alig lehetséges. Az örökkévaló mesterhez, a természethez kell visszatérnünk, hogy tőle nyerjünk új erőket és eszméket. Első sorban természetesen nem az elmélet emberének, sem az oktatónak, hanem az alkotó művésznek kell e meggyőződéstől áthatva lennie. Hogy a természethez való visszatérés iránya mind szélésebb köröket hódít meg, hogy mindenfelé a természet tanulmányozása által önállóbb művészi alkotásra törekszenek, annak bizonyosságául a *Grasset-féle La Plante et ses Applications ornamentales* című Párisban megjelenő mű is szolgálhat. Kiadója előszavában kijelenti, hogy művében nem akarja a híven másolandó minták tárházát adni, hanem csak ösztönzőleg, irányítólag akar hatni és kiemelni, hogy a természeti formának alkalmazkodnia kell a kivitel anyagához. A munka minden füzeté növények és virágok legegyszerűbb felfogásban reprodukált színes képein kívül a legkülönbözőbb példáit adja, e minták alkalmazásának különféle technikákra. Az egyéni felfogás dolga marad azért persze

a növénytanulmányt az adott feladat céljaira értékesíteni. A művészi erők sokasága dacára, mely a mű létrehozásán fárad, az alakításban és színezésben mégis egy bizonyos meghatározott fölfogás uralkodik, ami Grasset megelőző munkáit is jellemzi. Mindenesetre fontos mozzanat e mű megjelenése a modern ornamentika fejlődésében; Grasset Eugéne előszavának végső sorai jelentősegesen utalnak e tényre: Új erőt nyerünk a természettel való érintkezésből; végtére újból megszerzett függetlenséggel fogunk belőle meríteni. Nem szóval harcolunk most eszménkért, hanem tettel.

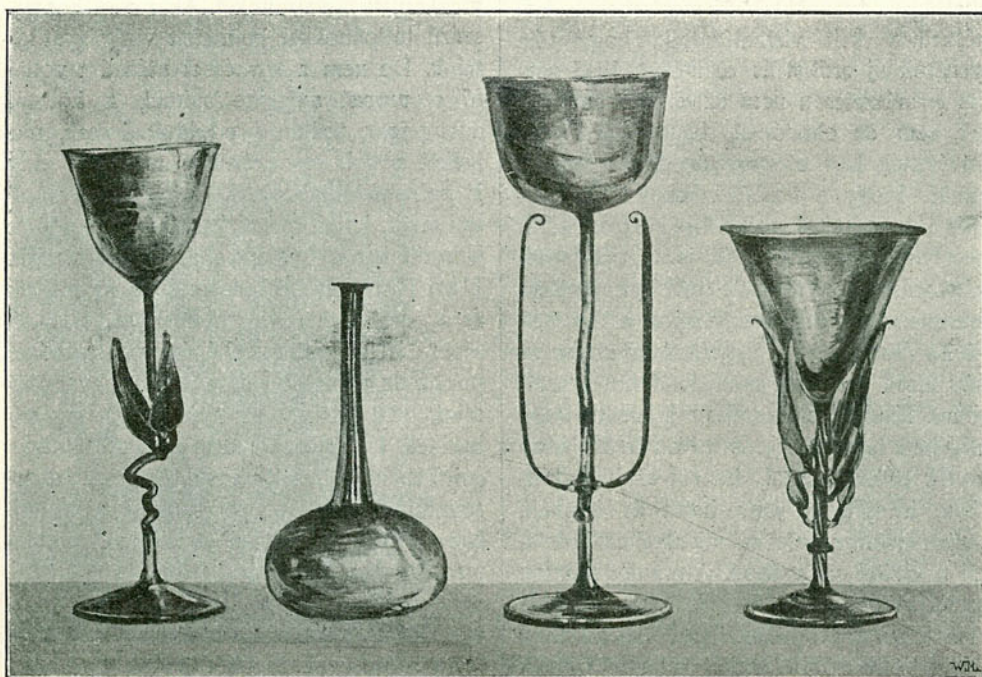
*

A Koepping-féle poharak.

Ujabb a nevezetesebb német iparművészeti múzeumokban: Hamburgban, Lipcsében, Berlinben és egyebütt is oly sajátos alakú és színezetű poharak voltak láthatók, amelyeket Velence művészi üvegiparának le-tün-te óta nem produkáltak. A *Kunstgewerbeblatt* című előkelő lipcsei folyóirat vagy egy tucat ilyen pohár képét közli, melyek újszerűségükkel és tetszetős alakjukkal azonnal megkapják figyelmünket. Akár csak hosszúszerű tulipánokkal beültetett virágágyat látnánk. De nem a természet utánzása volt a fő szempont megalkotásuknál, a könnyű anyag igaz, tipikus produktumai csak, melyeket a száj egy lehellete teremtett meg. E poharak feltalálója Köpping Károly berlini tanár, kit kitűnő rézkarcai már régebben ismertté tettek. Üvegproduktumaival a párisi L'Art Nouveau kiállításon lépett föl először és az összes francia műértők nagy tetszésével találkozott. Fellépésének kiinduló pontja az a megfigyelése volt, hogy poharaink nem felelnek meg az üveganyag stílusának. Különösen metszett és préselt üvegeinket a metszett kristályedények szurrogatumaiknak, nem pedig az üvegtechnikának megfelelő termékeknek kell mondanunk. Valódi *üvegstílust* kellett tehát találni, olyat, amilyen egykor a velenceieknek volt, anélkül azonban, hogy a velencei mesterek formalizmusának meghódolnánk. És lényegesen különböznek is Köpping poharai a velencei mesterekéitől. Köpping poharai

készítésének technikája ugyanis más, még pedig körülbelül ugyanaz, mint az ú. n. Geissler-féle csöveké. Mesterünk e technika alapján új alakokat teremtett meg, a merész kecsesség netovábbját. A motívumokat saját művészi inspirációján kívül első sorban a növényvilágból vette. Poharainak a tulipánokkal való említett hasonlósága nemcsak a kelyhek alakjában és a magas, többnyire egyenes szárukban nyilvánul. Két-három kardalakú levél emelkedik ki a tövéből és majd meghajolva, majd megfordulva, a kehelyhez símul. Egyiknél-másiknál a levelek — de csak távolról — a kancsófül motívumára emlékeztetnek, rendesen azonban csak kellemes átmenetet alkotnak szemünk számára a virág tövétől és szárától gömbölyded kelyhéhez. A mindennapi szükségletnek persze nem fogja feláldozni tulajdonosuk a fantázia e gyöngéd termékeit, inkább csak a szemet gyönyörködtetni hivatják, mint élő mintái, a virágok. Ami a színezést illeti, abban különösen a gyönyörű japán keramika összefolyó glazurái

után indult Köpping. Poharait nem fuvatja egyszerű üvegből, sem nem képezeti különböző színű üvegrétegekből. Az üvegmasszát, melyből készülnek, vegyi szerekkel, első sorban fémoxydokkal úgy praeparáltja, hogy csak a tűzben keletkeznek a kívánt színek, még pedig majd habosak, majd eresek; harmoniájuk versenyez a régi japán agyagglazurák szín pompájával. Különösen érdekes fémreflexek emelik a színjáték hatását, valamint az a körülmény, hogy a színek visszaverődő fényénél mások, mint átbocsátottnál. Köpping formaérzékében is sok vehető észre a japán művészet hatásából. A poharak teljesen a kézi munka hatásával vannak reánk. A gömbölyűség szabálytalanságai, kissé behorpadt helyek, az itt-ott egyenlőtlen szél, nem a tökéletlen kivitel következményei, hanem ellenkezőleg a művészi, egyéni munkára való, jóleső emlékeztető jelek. Nem is gyári üzemben készülnek a poharak; Köpping személyes felügyelete mellett készítik az ilmenau (szászországi) üvegtanműhelyben.

KOEPPIG-FÉLE POHARAK.